

Uppgiftsbana med jakttema

**för skolors tema- och friluftsdagar
- instruktioner för lärare**

Med hjälp av uppgiftsbanans färdiga material kan man enkelt anordna en temadag med natur- och jakttema. Uppgiftsbanans 12 materiallådor innehåller färdiga kontroller inklusive instruktioner. Uppgiftsbanans tema är natur och jakt.

Med hjälp av uppgiftsbanan bekantar man sig med såväl hare, älg, fågelholkar som allemansrätten. Välkommen ut i naturen!

Uppgiftsbanan är ursprungligen ämnad för jaktföreningars och skolors gemensamma temadagar. Dessa instruktioner är däremot framtagna speciellt för skollärare, så att lärarna själva kan utnyttja uppgiftsbanan ifall de så önskar

Bekanta er modigt med instruktionerna och följ med på en jakt dag!

VARFÖR EN UPPGIFTSBANA MED JAKTTEMA?

Uppgiftsbanan är ursprungligen ämnad för jaktföreningars bruk, så att dessa kunde ordna friluft- och temadagar med jakttema för lokala skolor. Banan har redan varit i bruk i flera år runt om i Finland, och responsen har varit ytterst positiv - såväl från jägare som från skolor.

På begäran av lärarna i Nylands städer skrevs också dessa nya, ur en lärares synvinkel framtagna instruktioner. Orsaken var att det varit svårt för skolor i städer att hitta jaktföreningar som varit villiga att anordna de populära temadagarna. Med hjälp av instruktionerna som skräddarsyttts för lärare kan skolorna nu själva utnyttja uppgiftsbanan.

Välkomna ut i naturen, ungdomar

Möten mellan unga och naturen måste idag i allt större utsträckning anordnas, eftersom naturaktiviteter och naturkännedom allt mer sällan är något man bekantar sig med inom familjen. Farhågor finns om att dagens ungdomar växer upp och bildar en mobilgeneration, för vilka naturen förblir något avlägset.

Genom jaktföreningarnas och skolornas gemensamma temadagar försöker vi fylla detta tomrum. Vi försöker erbjuda barn och unga en möjlighet att bekanta sig med naturaktiviteter, sitta vid en brasa och röra sig i naturen.

Jägare är lokalmiljöns experter

I nästan varje bekantskapskrets ingår det åtminstone en jägare - jakt är nämligen en vanlig hobby i Finland. Sammanlagt finns det i Finland rejält över 300 000 jägare dvs. ca 6 procent av befolkningen jagar. Dessutom har antalet jägare haft en uppåtgående trend.

Jägare känner på en praktisk nivå bra till sitt eget områdes natur. De känner till vilka olika viltarter som uppehåller sig i området, kan tolka viltets spår och känner till deras rutter. De ser även mycket annat som händer i naturen, som fåglarnas flyttningar och de skiftningar som skogen genomgår under årstiderna samt hur de förändras med tidens gång och de vet även var det lönar sig att plocka bär och svamp.

Naturkännedom är något alla kan skaffa sig genom att röra sig och trivas i naturen. Jakt är en av möjligheterna.

Vad ifall jag inte är intresserad av jakt?

Alla behöver inte vilja jaga, inte heller behöver alla vilja äta kött. Men man kan ändå godkänna laglig jakt vilken respekterar jaktetiken. För jakt är ju ett sätt att erhålla naturenligt uppvuxen, ren och inhemsk närmät.

Jägarna utför även talkoarbete för samhällets räkning. Som du lär dig på hjortdjurskontrollen och älgolyckskontrollen, är jakt viktigt för att reglera t.ex. älgstammen. Med jakt förknippas även mycket medborgerligt frivilligarbete och gemensamma aktiviteter för olika generationer.

Meningen med uppgiftsbanan för skolbarn är inte att tvinga på någon jakt, utan att lära ut naturkännedom och samtidigt informera om jakt som en hobby.

Lärare kan t.ex. välja att i uppgiftsbanan betona presentationen av olika djurarter och allemansrätten. Huvudsaken är att eleverna får en trevlig dag i naturen.

Att göra med egna händer

Jaktens kanske största dragkraft är möjligheten att själv få göra och uppleva saker i naturen. Till jakten hör, förutom att röra sig i naturen och observera den, många andra sorters sysselsättningar vid sidan av.

Dessa sidosysselsättningar återfinns även i uppgiftsbanan. På viltvårdskontrollen får man plantera, på hantverkskontrollen får man snickra och på skyttekontrollerna får man pröva på skytte och lära sig om säker vapenhantering. Utnyttja dessa möjligheter till aktiviteter när ni planerar er egen skolas uppgiftsbanda!

HUR KAN SKOLOR ANVÄNDA BANAN?

Fastän banan ursprungligen är designad så att jaktföreningar anordnar en temadag för skolor, kan skolan vid behov med stöd av dessa instruktioner anordna en uppgiftsbanedag helt på eget bevåg.

För anordnandet av banan behövs lärare som fungerar som kontrolldragare (se punkten Användning av uppgiftsbanan). För att fungera som kontrolldragare behövs ingen erfarenhet eftersom det i lärarnas kontrolls specifika instruktioner ges bakgrunds information som stöd för dragandet av kontrollen, t.ex. information om de djurarter som presenteras på olika kontroller. Genomförandet av en bana som betonar presentationen av olika djurarter lyckas garanterat med stöd av instruktionerna, fastän inte alla lärare är bekanta med naturaktiviteter.

Uppgiftsbanan är ämnad för elever från ca tredje klassen och uppåt. För de allra minsta, dvs. första- och andraklassisterna kan banan som sådan vara väl informationsbetonad, men den kan även anpassas för deras behov. Banan lämpar sig även väl för elever i högstadiesålder.

En av banans viktigaste moment är avslutandet av dagen tillsammans sittandes framför brasan. Ätandet av matsäcken framför brasan och grillandet av korv eller pinnbröd är en väsentlig del av den finska jakttraditionen. Planera därför temadagen på en plats var det finns en eldplats och medtag lämplig matsäck från skolan.

Det är bra om alla kontrolldragare på förhand bekantar sig med sin kontroll. Till en del kontroller kan det vara bra att ta med rekvisita, t.ex. uppstoppade djur från skolan.

KONTROLLERNA

Uppgiftsbanans 12 materiallådor innehåller färdiga kontroller samt tillhörande instruktioner. Vid en del kontroller behövs tilläggsmaterial; vid dessa kontroller har tilläggs materialet märkts ut med parenteser (*).

Bekanta er med de olika kontrollernas instruktioner på förhand, så kan ni avgöra vilka kontroller som passar er skola bäst!

INFORMATIONSKONTROLLER:

- HJORTDJURSKONTROLL
- SMÅROVDJURSKONTROLL
- SKOGSHÖNSFÅGELKONTROLL
- HARKONTROLL
- ALLEMANSRÄTTSKONTROLL
- ÄLGOLYCKSKONTROLL
- VAPENKONTROLL (* vapen och tillbehör att förevisa)

UPPGIFTSKONTROLLER:

- VILTVÅRDSKONTROLL
- LUTFGEVÄRSSKYTTEKONTROLL (* luftgevär)
- BÅGSKYTTEKONTROLL
- HANTVERKSKONTROLL (* byggnadsmaterial)

Dessutom Börja här-låda

Det lönar sig att förutom informationskontroller även välja uppgiftskontroller till temadagen. Att få göra något med egna händer är oftast den bästa delen enligt barnen.

Uppvisning av **jakthundar** samt **uppstoppade djur, skinn** och övrig rekvisita går utmärkt att ordna i samband med de kontroller som behandlar djur. Barnvänliga hundar och åskådligt material gör kontrollerna roligare för både kontrolldragarna och barnen. Noggrannare direktiv finns i respektive kontrollers instruktioner.

Till älgolyckskontrollen kan man även bjuda in **polisen** som kan berätta om älgolyckor. Se kontrollens instruktioner.

ANVÄNDNING AV UPPGIFTSBANAN

Uppgiftsbanan kan placeras vart som helst i terrängen där det lämpar sig och var det finns en lägereldsplats. Ursprungligen blev banan designad för att lämpa sig för terrängen kring den lokala jaktföreningens jaktstuga.

Det lönar sig att placera kontrollerna med ett litet avstånd mellan varandra (t.ex. 50-100m), på detta sätt får man eleverna att bättre koncentrera sig på sin egen kontroll, men det är ändå inte för långt till nästa kontroll. Det är viktigt att eleverna inte kan gå vilse mellan kontrollerna; stigen måste märkas ut väl, t.ex. med det färgade bandet som ingår i uppgiftsbanans material.

Varje kontrolldragare drar en kontroll och elevgrupperna cirkulerar från kontroll till kontroll. Vid varje kontroll stannar man lika länge, med andra ord byter samtliga elevgrupper kontroll samtidigt. Den lämpligaste tiden på en kontroll har visat sig vara 15 minuter. Växlingarna löper enklast om en håller reda på tiden och meddelar de övriga om när växlingen sker.

Antalet kontroller väljs enligt hur många man hinner med under utedagen eller enligt hur många kontrolldragare man har till förfogande.

Uppgiftsbanan kan anpassas för olika stora deltagarmängder, allt från en årsklass till större elevskoror, detta genom att modifiera mängden kontroller samt storleken på grupperna. Kontrollerna borde helst vara så många att storleken på en grupp inte överstiger 6-7 elever (absolut max antal elever per kontroll är 10), även mindre grupper går bra. Bjud in endast så många elever att ni får lämpligt små grupper för era kontroller. T.ex. 5 kontrolldragare = 5 kontroller, 5x6 elever = 30 elever, eller två normalstora klasser.

En viktig del av vildmarksdagen är ätandet av matsäcken eller att grilla korv i terrängen, därför är en lägerelds- eller grillplats att rekommendera. Där samlas man vid dagens slut för att äta och gå igenom dagens händelser.

Målsättningen är att erbjuda eleverna en rolig utedag och låta dem bekanta sig med jägare och viltvård i en positiv anda.

TIDTABELL FÖR UTEDAGEN

Genomförandet av utedagen tar endast några timmar i anspråk, ifall man spenderar 15 minuter per kontroll. Den längden på utedagen har konstaterats lämplig i praktiken. Därtill skall man räkna med den tid det tar att transportera sig till platsen för utedagen.

En typisk tidtabell:

- Inledning max 30 min (sammankomst, välkomstord, uppdelning i grupper, förflyttning till kontrollerna)
 - Kontrollerna 15 min var, dvs. t.ex. 6 kontroller tar 1,5 timme i anspråk (beroende på området, litet tid kan även gå åt till att förflytta sig mellan kontrollerna)
 - Ätande av matsäcken och sammankomst, i allmänhet max 1 timme
- **I allmänhet tar en utedag beroende på antalet kontroller 2,5-3,5 timmar i anspråk**

Tilläggs tips för tidtabellen: Ifall det finns många kontroller, 8-10 st, börjar elevernas koncentration avmattas mot slutet. Detta kan lätt avhjälpas genom att be köket packa med ett mellanmål, såsom smula och saft, förutom den korv som äts vid lägerelden. Mellanmålet kan ätas efter halva uppgiftsbanan. Det har visat sig fungera bra i praktiken.

Då kommer man överens om att t.ex. efter fjärde kontrollen (för kontrolldragaren efter den fjärde gruppen) ta en paus för att äta mellanmålet. Den som har hand om tidtabellen meddelar då att istället för att byta kontroll så hålls en 15 minuters paus. Elevgruppen stannar således vid kontrollen de just genomfört och fortsätter först efter att de ätit mellanmålet, när den som ansvarar för tidtabellen meddelar att banan fortsätter. Kontrollerna fortsätter som normalt, och efter sista kontrollen samlas man vid lägerelden för att grilla t.ex. korv.

Ett eventuellt mellanmål bör intas vid kontrollerna och inte vid lägerelden. Om under 8 kontroller hålls behövs inget mellanmål.

ANPASSANDE AV UPPGIFTSBANAN

Bekanta er med de olika kontrollernas instruktioner på förhand och avgör vilka kontroller som passar er skola bäst. Man kan göra fler egna kontroller eller använda materialet vid övriga temadagar som skolan anordnar - välj och anpassa därför kontrollerna så som ni finner bäst.

Alla kontroller behöver inte inkluderas, man kan göra sitt val baserat på tidsschemat, dagens tema eller enligt lärarnas kunnande. Kontrollerna kan delas upp i flera delar om det bättre passar dagens tema.

Exempel på anpassningsmöjligheter:

- Hjortdjur → ENLIGT LÅDORNA: en hjortdjurskontroll + en skild olyckskontroll
- ELLER skilda artkontroller: ur hjortdjurskontrollens material en skild älgkontroll/hjortkontroll/rådjurskontroll (en för varje tema lämplig hund kan tas med)
- ELLER en mer ingående gemensam punkt: hjortdjurskontrollens älgmaterial + olyckskontrollens material + en älghund på samma kontroll

På samma sätt kan smårovdjurskontrollens, skogshönsfågelkontrollens, harkontrollens samt viltvårdskontrollens förevisningstavlor användas vid flera mindre kontroller där man koncentrerar sig på endast en art. Man kan även kombinera flera olika förevisningstavlor. (Placera dock allt material i sina respektive lådor efter användningen!)

Man kan även tillägga egna kontroller, eller lägga till nya teman till befintliga kontroller - improvisera fritt! Som ansvarig för någon kontroll man själv tillagt kan man t.ex. bjuda in någon ur en lokal orienteringsklubb, en kennelägare eller en representant för Finlands Röda Kors eller Försvarsmakten. Eventuella bekanta jägare kan även ombedas ställa upp och hålla enskilda kontroller även om det på orten inte skulle finnas en hel jaktförening tillgänglig.

VILDMARKSKÄNLSA KRING LÄGERELDEN

Till en vildmarksbetonad utedag hör naturligtvis att sitta runt lägerelden. Utedagen kan t.ex. avslutas genom att grilla korv och pinnbröd runt lägerelden. Vid brasan kan man även om man så önskar visa eleverna hur man täljer grillpinnar eller sälpipor.

Pinnbröd:

3 dl mjölk
50 g jäst
1/2 dl socker
1/2 tsk salt
100 g smält smör eller margarin
ca 9 dl vetemjöl

1. Lös upp jästen i ljummen mjölk.
2. Tillsätt sockret, saltet och det smälta smöret.
3. Tillsätt mjölet under noggrann omrörning.
4. Låt degen jäsa under duk i ungefär en halv timme.
5. Kavla degen till tunna band. Rulla banden runt grillpinnarna.
6. Roter grillpinnen hela tiden och grilla pinnbröden nära glöden tills bröden har blivit genomgräddade och gyllenbruna på ytan.
7. Pinnbröden äts varma.

Pinnbröden kan om man så önskar doppas i gräddvisp och sylt. Det lönar sig att använda laktosfria produkter då deras utbud är brett (vispgrädden, mjölken samt margarin/smöret i bröddegen).